

**REPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE**

Številka: U-I-283/94

Datum: 12.2.1998

O D L O Č B A

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti in zakonitosti, začetem na pobudo Danijela Starmana iz Kopra in drugih, na seji dne 12. februarja 1998

o d l o č i l o :

1. Ni v neskladju z Ustavo, da Zakon o volitvah v Državni zbor (Uradni list RS, št. 44/92) daje pripadnikom italijanske in madžarske samoupravne narodne skupnosti pravico, da na volitvah poslancev Državnega zbora oddajo po dva glasova.
2. Ni v neskladju z Ustavo, da Zakon o lokalnih volitvah (Uradni list RS, št. 72/93, 7/94, 33/94 in 70/95) daje pripadnikom italijanske in madžarske samoupravne narodne skupnosti pravico, da na volitvah članov občinskega sveta oddajo po dva glasova.
3. Člen 22 Zakona o evidenci volilne pravice (Uradni list RS, št. 46/92) ni v neskladju z Ustavo.
4. V neskladju z Ustavo je, da Zakon o evidenci volilne pravice (Uradni list RS, št. 46/52) ne opredeljuje meril, po katerih komisije italijanske in madžarske samoupravne narodne skupnosti odločajo o vpisu volivcev v posebni volilni imenik državljanov pripadnikov avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti. Državni zbor mora to neskladje z Ustavo odpraviti do razpisa naslednjih rednih volitev v Državni zbor.
5. Četrty odstavek 53. člena, 134. člen in drugi odstavek 140. člena Statuta Mestne občine Koper niso v neskladju z Ustavo in z zakonom.
6. Pobuda se zavrže v delu, ki se nanaša na Zakon o poslancih (Uradni list RS, št. 48/92) in Poslovnik Državnega zbora (Uradni list RS, št. 40/93, 28/96 in 26/97).

O b r a z l o ž i t e v

A.

1. Ustavno sodišče je dne 6.6.1996 s sklepom delno sprejelo, delno zavrnilo in delno zavrglo pobudo Danijela Starmana in drugih (v nadaljevanju: pobudniki), s katero so izpodbijali določbe naslednjih predpisov:

- Zakona o evidenci volilne pravice (Uradni list RS, št. 46/92 - v nadaljevanju: ZEVP),
- Zakona o volitvah v Državni zbor (Uradni list RS, št. 44/92 - v nadaljevanju: ZVDZ),

- Zakona o samoupravnih narodnih skupnostih (Uradni list RS, št. 65/94 - v nadaljevanju: ZSNS),
- Zakona o lokalnih volitvah (Uradni list RS, št. 72/93, 7/94, 33/94 in 70/95 - v nadaljevanju: ZLV) in
- Statuta Mestne občine Koper (Uradne objave Koper/Capodistria, št. 9/95 - v nadaljevanju: Statut).

2. Pobuda je bila sprejeta v delu, ki se nanaša na: - zatrjevano protiuustavnost pravice pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti (v nadaljevanju: narodni skupnosti), da na volitvah v Državni zbor in na volitvah v občinske svete oddajo po dva glasova - enega za izvolitev predstavnika narodne skupnosti v Državnem zboru oziroma občinskem svetu in drugega za volitve drugih poslancev oziroma članov občinskega sveta; to pravico jim dajeta ZVDZ in ZLV,

- 22. člen ZEVP,

- četrti odstavek 53. člena, 134. člen in drugi odstavek 140. člena Statuta.

3. Pobudniki menijo, da je dvojna volilna pravica, kot sami označujejo pravico pripadnikov narodnih skupnosti, da na volitvah v Državni zbor in v občinske svete oddajo dva glasova, v neskladju z ustavnim načelom enakosti pred zakonom. Dvojna volilna pravica je po njihovem mnenju ustavno nedopustna diskriminacija, ki v ničemer ne prispeva k varstvu narodnih skupnosti.

4. Pobudniki so v prvotni pobudi izrazili stališče, da bi moral Poslovnik Državnega zbora (Uradni list RS, št. 40/93, 28/96 in 26/97 - v nadaljevanju: Poslovnik) omejiti meje mandata zastopnikov narodnih skupnosti. Po njihovem mnenju je protiuustavno, če predstavnika narodnih skupnosti sodelujeta pri odločanju o vseh zadevah, ki so v pristojnosti Državnega zbora.

5. Določba 22. člena ZEVP, ki omogoča vpis v volilni imenik na zahtevo tudi tistim pripadnikom italijanske in madžarske narodnosti, ki nimajo stalnega prebivališča v narodnostno mešanih naseljih, je po mnenju pobudnikov protiuustavna zato, ker s širjenjem pravic na neavtohtone pripadnike narodne skupnosti presega ustavno zaščito narodnosti.

6. Po mnenju pobudnikov so v neskladju z Ustavo tudi naslednje določbe Statuta:

- določba 134. člena, ki podeljuje krajevnim skupnostim status pravne osebe (pobudniki menijo, da z ustanavljanjem pravnih oseb javnega prava statut posega v pristojnost zakonodajalca), - določba drugega odstavka 140. člena, ker določa neposredno zastopnost narodnih skupnosti v svetih krajevnih skupnosti (pobudniki menijo, da za krajevno skupnost ne pridejo v poštev posebne določbe o pravicah narodne skupnosti, ker ni samoupravna lokalna skupnost), in

- določba četrtega odstavka 53. člena, ki določa, da mora biti podžupan pripadnik italijanske narodnosti, če ni pripadnik italijanske narodnosti župan (s tem, menijo

pobudniki, je osebam, ki niso italijanske narodnosti, diskriminatorno omejena pasivna volilna pravica).

7. Pobudniki so dne 14.11.1996 vložili predlog za začasno zadržanje ZVDZ, kolikor daje pripadnikom narodnih skupnosti dvojno volilno pravico, določb Poslovnika, kolikor le-te ne opredeljujejo meje mandata zastopnikov narodnih skupnosti (zlasti drugi odstavek 119. in drugi odstavek 128. člena) in Zakona o poslancih (Uradni list RS, št. 48/92 - v nadaljevanju:

ZoP) v celoti glede zastopnikov narodnih skupnosti . V tej vlogi ponovno poudarjajo svoje stališče, da je protiustavno, da poslanca, ki sta predstavnika narodnih skupnosti, sodelujeta pri odločanju o vseh zadevah v Državnem zboru, npr. tudi pri izvolitvi predsednika Vlade in imenovanju ministrov. Ustavno sodišče je štelo, da so z navedenim predlogom pobudniki razširili pobudo tudi na Poslovnik in ZoP. Opravilo je javno obravnavo predloga za začasno zadržanje in po njej predlog s sklepom zavrnilo.

8. Sekretariat Državnega zbora za zakonodajo in pravne zadeve (v nadaljevanju: Sekretariat) je najprej (še pred delnim sprejetjem pobude) odgovoril na celotno pobudo. Meni, da pobuda ni utemeljena, saj "zakoni, ki jim pobudniki očitajo kršitev Ustave, le izvajajo ustavne določbe o posebnih pravicah avtohtonih narodnih skupnosti . Posebno varstvo narodnih skupnosti je po mnenju Sekretariata izvedba načela enakosti, in sicer taka, ki upošteva poseben položaj in okoliščine, v katerih ti skupnosti živita. Tudi če bi zakoni določali še druge ali širše pravice, kot jih določa Ustava, to ne bi bilo z njo v nasprotju, meni Sekretariat.

9. Dvojna volilna pravica po mnenju Sekretariata izhaja iz tretjega odstavka 64. člena Ustave, glede sestave Državnega zbora in položaja poslancev v njem pa tudi iz tretjega odstavka 80. člena in prvega odstavka 82. člena Ustave. Glede pravic pripadnikov narodnih skupnosti, ki živijo izven narodnostno mešanih območij, Sekretariat opozarja na določbo četrtega odstavka 64. člena Ustave, ki poverja zakonodajalcu določitev pravic, ki jih pripadniki narodnih skupnosti uresničujejo tudi zunaj območij, kjer ti skupnosti živita. Zakonsko določanje statusa pripadnika narodne skupnosti pa je po mnenju Sekretariata "zelo sporno zaradi ustavnih določb, ki zagotavljajo človekove pravice in svoboščine, vključno z določbo 61. člena Ustave". Sekretariat meni tudi, da pobudniki ne izkazujejo pravnega interesa za vložitev obravnavane pobude.

10. Po izdaji sklepa o delnem sprejetju pobude in po opravljeni javni obravnavi je Sekretariat še enkrat (izčrpneje) odgovoril na sprejeti del pobude. V odgovoru navaja, da t.i. dvojno volilno pravico zahtevajo ustavne določbe; gre za izvedbo posebne ustavne pravice iz tretjega odstavka 64. člena Ustave poleg splošne volilne pravice. Sekretariat poudarja privrženost Ustave varovanju pravic narodnih skupnosti in izhaja iz t.i. pozitivnega koncepta urejanja položaja teh skupnosti. Ustava jim jamči posebne pravice, ki se kažejo kot pozitivna diskriminacija . Sekretariat poudarja varovanje manjšin kot pomembno merilo demokratičnosti etnično pluralne družbe.

Opozarja na 4. člen Okvirne konvencije Sveta Evrope o varstvu etničnih manjšin, katere podpisnik je tudi Slovenija; ta člen določa, da se ukrepi, ki so posledica upoštevanja specifičnih razmer, v katerih živijo pripadniki manjšine, ne morejo obravnavati kot diskriminacija pripadnikov večinskega naroda.

11. Sekretariat navaja, da ureditev položaja narodnih skupnosti po Ustavi pomeni kontinuiteto na tem področju, saj se je pozitiven koncept varstva manjšin pri nas uveljavil že z ustavo iz leta 1974 in s kasnejšimi ustavnimi amandmaji. Omenja tudi določbe Deklaracije ob neodvisnosti in Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 1/91-I - v nadaljevanju: TUL), ki določata, da so italijanski in madžarski narodni skupnosti v RS in njunim pripadnikom zagotovljene vse pravice iz dotedanje ustave in veljavnih mednarodnih pogodb. Navaja tudi določbo 338. člena ustave iz leta 1974 (amandma iz leta 1989), po kateri imata narodni skupnosti vsaj po enega delegata v vsakem zboru tedanje Skupščine SRS. Opozarja, da sta imeli narodni skupnosti že po tej določbi posebno volilno pravico in da bi ukinitve te pravice pomenila kršitev načela zaupanja v pravo.

12. Sekretariat opozarja na mednarodnopravne obveznosti Slovenije po Pogodbi o prijateljstvu in sodelovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko, po Sporazumu o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list - Mednarodne pogodbe, št. 6/93) in po Osimski pogodbi iz leta 1975. Poudarja tudi, da Okvirna konvencija Sveta Evrope o varstvu etničnih manjšin zahteva od podpisnic, med katerimi je tudi Slovenija, da na vseh področjih gospodarskega, socialnega, političnega in kulturnega življenja po potrebi sprejmejo ukrepe za spodbujanje dejanske in popolne enakosti med pripadniki narodne manjšine in pripadniki večinskega naroda. Iz navedene konvencije, navaja Sekretariat, izhaja zahteva po javni participaciji manjšin v javnih zadevah in še posebej v manjšinskih zadevah.

13. Glede 22. člena ZEVP Sekretariat navaja, da po Ustavi posebna volilna pravica pripadnikov narodnih skupnosti ni teritorialno omejena in da so pravice pripadnikov narodnih skupnosti po Ustavi zagotovljene ne glede na njihovo število in poseljenost. Sekretariat se sklicuje tudi na določbo četrtega odstavka 64. člena Ustave, po kateri zakon ureja položaj in način uresničevanja pravic italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti na območjih, kjer živita, obveznosti samoupravnih lokalnih skupnosti za uresničevanje teh pravic, ter tiste pravice, ki jih pripadniki teh narodnih skupnosti uresničujejo tudi zunaj teh območij.

14. Glede navedb pobudnikov, da bi morala Poslovnik in ZoP omejiti pravice poslancev - predstavnikov narodnih skupnosti, Sekretariat navaja, da iz vseh določb Ustave, ki govorijo o poslancih, izhaja njihov enak položaj ne glede na volilno bazo in kakršnekoli druge okoliščine. To velja po stališču Sekretariata za vse pravice poslancev narodnih skupnosti po 19. členu ZoP, kakor tudi za pravice, ki izhajajo iz Poslovnika (npr. pravico oblikovati posebno poslansko skupino, pravico izbrati delovna telesa, v katerih bosta sodelovala itd.).

Sekretariat meni tudi, da za obravnavanje ustavnosti Poslovnika in ZoP niso podane procesne predpostavke. Pobudniki naj bi ne izkazali pravnega interesa, ker Poslovnik in ZoP urejata razmerja, ki zadevajo poslance in pravila njihovega dela v parlamentu. Sekretariat opozarja še na to, da je predstavnik pobudnikov na javni obravnavi izrazil svoje stališče, da ZoP ne velja za izvoljena predstavnika narodnih skupnosti. Glede na to, meni Sekretariat, je potrebno pobudo v tem delu zavreči, ker naj bi pobudniki od nje sami odstopili.

15. Občinski svet Mestne občine Koper (v nadaljevanju: Svet) je odgovoril na del pobude, ki se nanaša na Statut. Glede zastopanosti italijanske skupnosti v svetih krajevnih skupnosti navaja Svet, da je "analogno upošteval določila, ki urejajo število članov pripadnikov italijanske narodne skupnosti v občinskem svetu". Določba, da mora biti podžupan italijanske narodnosti, če župan ni, ima po mnenju Sveta oporo v 39. členu ZLS.

16. Do pobude sta se opredelili tudi italijanska in madžarska samoupravna narodna skupnost. Obe menita, da izpodbijane določbe niso v neskladju z Ustavo, temveč pomenijo prav uresničevanje ustavnih zapovedi o varstvu avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti.

B.-I.

17. Obravnavana pobuda odpira ustavnopravna vprašanja, ki se nanašajo na varstvo avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti. Spoštovanje oziroma zaščita etničnih, verskih, jezikovnih in drugih manjšin je pomemben pokazatelj demokratičnosti družbe. Demokratične države posvečajo varstvu manjšin posebno pozornost. Varstvo manjšin se zagotavlja v dveh oblikah: kot prepoved diskriminacije na podlagi narodnostne, jezikovne, verske in rasne pripadnosti ter kot zagotovitev posebnih pravic, ki pripadajo samo manjšini oziroma njenim pripadnikom. Druga oblika varstva je v teoriji znana kot pozitivno varstvo manjšin. Pozitivno varstvo povzroča t.i. pozitivno diskriminacijo, ker so pripadnikom manjšine zagotovljene pravice, ki jih pripadniki večine nimajo. Tovrstni ukrepi predstavljajo visoko stopnjo varstva narodnih manjšin, ki jim jo priznava večinska skupina prebivalstva, in s tem kažejo na demokratičnost družbe.

18. Pravice narodnih manjšin so urejene v mednarodnem pravu z multilateralnimi konvencijami in dvostranskimi sporazumi med državami. Položaj italijanske manjšine oziroma narodne skupnosti v Sloveniji je po drugi svetovni vojni uredil Specialni statut Svobodnega tržaškega ozemlja, priložen Londonskemu memorandumu o soglasju med vladami FLRJ, Italije in Velike Britanije.

Specialni statut je prenehal veljati z uveljavitvijo Pogodbe med SFRJ in Italijansko Republiko, sklenjene v Osimu (Uradni list SFRJ - Mednarodne pogodbe, št. 1/77; v nadaljevanju: Osimski sporazum). Osimski sporazum je v preambuli izrazil za obe državi "privrženost načelu največjega možnega varstva državljanov - pripadnikov manjšin, ki izvira iz njunih ustav in njune notranje zakonodaje in ga vsaka stran uresničuje avtonomno, pri čemer se ravna tudi po načelih Ustanovne listine Združenih narodov, Univerzalne deklaracije o človekovih pravicah, Konvencije o preprečevanju kakršnihkoli oblik rasne diskriminacije in univerzalnih paktov o človekovih pravicah". Člen 8 Osimskega sporazuma določa: "Takrat, ko neha veljati Specialni statut, priložen k Londonskemu memorandumu o soglasju z dne 5. oktobra 1954, izjavi vsaka stran, da bo ohranila v veljavi notranje ukrepe, ki jih je že sprejela pri izvajanju omenjenega statuta, in da bo v okviru svojega notranjega prava zagotovila pripadnikom zadevnih manjšin enako raven varstva, kot jo je določal Specialni statut, ki neha veljati." Specialni statut je z dnem, ko je stopil v veljavo Osimski sporazum, prenehal veljati, vendar je ostal merilo za zagotavljanje pravic narodnima manjšinama v sosednjih državah. V določbah tega sporazuma ni najti takšne, ki bi zagotavljala pripadnikom manjšine pravico do neposredne zastopanosti v predstavniških organih.

19. Položaj madžarske narodne skupnosti v Sloveniji ureja Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne skupnosti v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji, podpisan 6.11.1992 in ratificiran z zakonom z dne 26.3.1993 (Uradni list RS - MP, št. 6/93). V 8. členu tega sporazuma je določeno, da podpisnici v skladu z notranjo zakonodajo zagotavljata ustrezno udeležbo manjšin pri odločanju na lokalni, regionalni in državni ravni o zadevah, ki se nanašajo na pravice in položaj manjšin in njihovih pripadnikov.

20. Eden od ukrepov za varstvo manjšin je tudi zagotovitev njihovega sodelovanja pri odločanju o javnih zadevah. Vendar veljavno mednarodno pravo ne jamči manjšinam zastopstva v predstavniških telesih (Ohlinger/Pernthaler, Projekt eines Volksgruppenmandats im Kaerntner Landtag, str. 8; avtorja se sklicujeta tudi na delo Oeter, Minderheiten im institutionellen Staatsaufbau. Glej tudi Turk, Mednarodnopravni vidiki sedanjega položaja slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, str. 6; avtor navaja, da je mogoče izjeme najti le v redkih mednarodnih pogodbah - npr. v mirovni pogodbi iz Sevresa in v memorandumu o Cipru). Tudi Okvirna konvencija Sveta Evrope o varstvu etničnih manjšin, ki jo je podpisala, ne pa še ratificirala, tudi Slovenija (konvencija še ne velja), ne zahteva izrecno od podpisnic, da bi zagotovile zastopstvo manjšin v predstavniških organih. Določa le, da se pogodbenice obvezujejo sprejeti, če je to potrebno, na vseh področjih gospodarskega, družbenega, političnega in kulturnega življenja ustrezne ukrepe za pospeševanje polne in učinkovite enakosti med pripadniki narodne manjšine in pripadniki večinskega naroda. Ukrepi, sprejeti na podlagi te obveze, se ne štejejo za diskriminacijo (tretji odstavek 4. člena).

21. Čeprav mednarodno pravo tega ne zahteva, ustave in zakoni nekaterih držav zagotavljajo sodelovanje manjšin pri odločanju o splošnih zadevah v predstavniških telesih. Znani so predvsem naslednji modeli zagotovitve te pravice (lahko so tudi kombinirani)¹:

a) delitev na volilne enote, prilagojena teritorialni razmestitvi manjšin (ta ukrep je uveljavljen med drugim v naslednjih državah: Madžarski, Hrvaški, Finski, Belgiji, Italiji, Švici),

b) spregled volilnega praga za nacionalne manjšinske stranke (ta ukrep je uveljavljen med drugim v naslednjih državah: Madžarski, Nemčiji, Poljski, Romuniji) in

c) zajamčena poslanska mesta za manjšine v predstavniškem telesu (ta pravica je zajamčena med drugim v naslednjih državah: Hrvaški, Romuniji, Madžarski, Danski, Finski).

22. Slovenska ustava iz leta 1974 ni vsebovala določb o obvezni zastopanosti narodnih skupnosti v občinskih in republiški skupščini. V 252. členu je bilo določeno, da lahko pripadniki narodnosti v občinah, kjer živijo, ustanovijo samoupravne skupnosti za prosveto in kulturo. Te skupnosti so soodločale o določenih zadevah s področja prosvete in kulture z zbori občinske skupščine oziroma z ustreznimi samoupravnimi interesnimi skupnostmi. Zastopanost pripadnikov narodnih skupnosti v zborih skupščin se je zagotavljala zgolj z internimi kandidacijskimi pravili tedanje Socialistične zveze delovnega ljudstva, ki je imela monopolno vlogo v postopku določanja kandidatov.

23. Z ustavnimi amandmaji iz leta 1989 (Uradni list SRS, št. 32/89) so bile določbe o varstvu narodnosti spremenjene in dopolnjene. V 250. členu se je pojavila opredelitev teh dveh narodnosti kot avtohtonih. Za 163. členom je bila dodana določba, po kateri morata biti v skupščinah občin, kjer živijo skupaj s pripadniki slovenskega naroda tudi pripadniki italijanske oziroma madžarske narodnosti, ustrezno zastopani ti dve narodnosti. V tretjem odstavku 338. člena Ustave pa je bilo določeno, da imata italijanska in madžarska narodnost vsaka vsaj po enega delegata v vsakem zboru Skupščine SRS. V skladu s to ustavno določbo je Zakon o volitvah v skupščine (Uradni list SRS, št. 42/89 in 5/90, Uradni list RS, št. 10/90 in 45/90) določil, da se za volitve delegatov pripadnikov italijanske oziroma madžarske narodnosti v zbere Skupščine SR Slovenije na narodnostno mešanih območjih oblikujejo posebne volilne enote in da se posebne volilne enote lahko oblikujejo tudi za volitve delegatov pripadnikov italijanske oziroma madžarske narodnosti v zbere občinske skupščine (37. člen). V 10. členu je zakon določal, da imajo aktivno volilno pravico na volitvah delegata italijanske oziroma madžarske narodnosti v zbere Skupščine SR Slovenije volivci na območju posebne volilne enote ter drugi pripadniki teh narodnosti v občini, ki ima območja, kjer avtohtono živijo skupaj s pripadniki slovenskega naroda tudi pripadniki italijanske oziroma madžarske narodnosti (t.i. narodnostno mešana območja), v zbere občinske skupščine pa volivci na območju posebne volilne enote, drugi pripadniki narodnosti v občini, ki ima narodnostno mešana območja pa le, če tako določa statut občine. Pasivno volilno pravico pa je zakon dal samo pripadnikom italijanske in madžarske narodnosti.

24. Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 1/91-I) je v drugem odstavku tretje točke določila: Italijanski in madžarski narodni skupnosti v Republiki Sloveniji in njunim pripadnikom so zagotovljene vse pravice iz Ustave Republike Slovenije in veljavnih mednarodnih pogodb. Z Ustavo Republike Slovenije je mišljena tedaj veljavna Ustava, to je Ustava iz leta 1974, spremenjena in dopolnjena z amandmaji.

25. Sedanja ustava določa v prvem odstavku 5. člena, da država na svojem ozemlju varuje in zagotavlja pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti. Posebne pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji so urejene v 64. členu Ustave in v tretjem odstavku 83. člena Ustave, kjer je določeno, da se v Državni zbor vedno izvoli po en poslanec italijanske in madžarske narodnosti.

26. Člen 64 Ustave nosi naslov Posebne pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji . V četrtem odstavku 64. člena je določeno, da sta narodni skupnosti neposredno zastopani v predstavniških organih lokalne samouprave in v Državnem zboru. V šestem odstavku tega člena pa je določeno, da zakoni, drugi predpisi in splošni akti, ki zadevajo v Ustavi določene pravice in položaj zgolj narodnih skupnosti, ne morejo biti sprejeti brez soglasja predstavnikov narodnih skupnosti.

27. Ustava jamči pripadnikom narodnih skupnosti dve med seboj neločljivo povezani pravici: pravico do neposredne zastopanosti v predstavniških organih lokalnih skupnosti in v Državnem zboru ter pravico do po enega poslanca v Državnem zboru. Slednja je logični nasledek pravice do neposredne zastopanosti v Državnem zboru. Navedene pravice so posebne pravice narodnih skupnosti, s katerimi se tema skupnostima ne glede na število njunih pripadnikov oziroma ne glede na volilni sistem

zagotavlja možnost sodelovanja pri odločanju Državnega zbora in predstavniških organov lokalnih skupnosti.

28. Kadar gre za zadeve, ki se tičejo ustavnih pravic in položaja zgolj narodnih skupnosti, imajo predstavniki narodnih skupnosti v Državnem zboru in občinskih svetih pravico manjšinskega veta (šesti odstavek 64. člena Ustave). S tem je zagotovljeno, da predstavniki večinskega naroda ne morejo preglasovati predstavnikov obeh narodnih skupnosti v zadevah, ki se tičejo zgolj ustavnih pravic oziroma položaja narodnih skupnosti.

B.-II.

29. Pobudniki menijo, da bi moral biti mandat poslancev - predstavnikov narodnih skupnosti s Poslovnikom in ZoP ali s posebnim zakonom omejen na odločanje le o tistih vprašanjih, ki se tičejo narodnih skupnosti. V prvotni pobudi je bilo to stališče le omenjeno, kasneje pa so pobudniki s predlogom za začasno zadržanje razširili pobudo tudi na omenjena akta. Ob odločanju o predlogu za začasno zadržanje pa Ustavno sodišče še ni presojalo obstoja procesnih predpostavk za začetek postopka za oceno ustavnosti ZoP in Poslovnika. Ob odločanju o sprejetem delu pobude je posebej presodilo, ali so podane procesne predpostavke za začetek tega postopka. Ugotovilo je, da pravna ureditev obsega pooblastil (mandata) poslancev ne posega neposredno v pravice, pravne interese oziroma pravni položaj pobudnikov. Zato je pobudo v tem delu zavrglo.

B.-III.

30. ZVDZ določa, da

- ima pravico voliti in biti voljen za poslanca državljan Republike Slovenije, ki je na dan glasovanja dopolnil 18 let in mu ni odvzeta poslovna sposobnost (prvi odstavek 7. člena), - ima pravico voliti in biti voljen za poslanca italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti pripadnik te narodne skupnosti, ki ima volilno pravico (8. člen).

Iz nobene določbe zakona ne izhaja, da uresničitev posebne volilne pravice (pravice voliti in biti voljen za poslanca italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti) izključuje uresničitev splošne volilne pravice.

31. ZVDZ določa poseben postopek za izvolitev poslancev narodnih skupnosti. Poslanec narodne skupnosti se izvoli v volilni enoti, ki se oblikuje na območjih, kjer živijo pripadniki te skupnosti (šesti odstavek 20. člena).

32. ZEVP ureja evidenco volilne pravice tako, da se posebej vodi evidenca državljanov, ki imajo pravico voliti in biti voljeni za poslanca italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti.

Posebne volilne imenike za vsake volitve sestavi komisija samopravne narodne skupnosti. Volilni imeniki se razgrnejo, potrdi pa jih pristojni upravni organ (upravna enota).

33. Pripadniki narodnih skupnosti, ki so vpisani v splošni in posebni volilni imenik, lahko na volitvah v Državni zbor oddajo dva glasova - enega za volitve poslanca narodne skupnosti in drugega za volitve preostalih poslancev. Te osebe imajo tako dvojno volilno pravico - splošno in posebno.

34. Posebna volilna pravica pomeni odstop od načela enakosti volilne pravice. Načelo enakosti volilne pravice zahteva, da ima vsak volivec enako število glasov in da imajo ti glasovi enako vrednost. Volivci, ki imajo poleg splošne tudi posebno volilno pravico, imajo na voljo dva glasova; njihova volja se upošteva dvakrat: pri dodelitvi mandata poslanca narodne skupnosti in pri razdelitvi mandatov preostalih poslancev. Že sama pravica pripadnikov narodne skupnosti, da izvolijo svojega poslanca ne glede na svoje število, pomeni odstop od načela enakosti volilne pravice. Dvakratno glasovanje pa pomeni še dodaten odstop od tega načela.

35. Posebna volilna pravica pripadnikov narodnih skupnosti je izraz ustavno zajamčene zaščite teh skupnosti oziroma njihovih pripadnikov. Čeprav gre za odstop od načela enakosti volilne pravice, takšna "pozitivna diskriminacija" ni ustavno nedopustna, temveč ravno nasprotno - Ustava postavlja zakonodajalcu zahtevo, da izvede takšne ukrepe v zakonodaji.

Glede na to, da Ustava sama predvideva oziroma zahteva odstop od načela enakosti volilne pravice (pozitivno diskriminacijo), Ustavnemu sodišču ni bilo potrebno tehtati teže posega v enakost volilne pravice in teže ustavne vrednote, ki se s tem posegom dosega.

36. Ustavno sodišče je preučilo vprašanje, ali bi lahko zakonodajalec uresničil ustavne določbe o neposredni zastopanosti narodnih skupnosti oziroma o izvolitvi po enega poslanca italijanske in madžarske narodne skupnosti v Državni zbor tudi drugače - na način, ki pripadnikom narodnih skupnosti ne bi dajal dvojne volilne pravice. Če bi zakon pripadnikom narodnih skupnosti dal en sam glas in jim omogočil izbiro med uresničevanjem splošne in posebne volilne pravice (med glasovanjem na volitvah poslanca narodne skupnosti in na volitvah preostalih poslancev), bi bila tem osebam odvzeta ena izmed obeh ustavnih pravic. Glede na to, da Ustava ne omejuje splošne volilne pravice pripadnikov narodnih skupnosti, hkrati pa jim daje pravico izvoliti poslanca narodne skupnosti, bi uzakonitev pravice do samo enega glasovanja z možnostjo izbire (opcije) povzročila, da bi bili pripadniki narodnih skupnosti prisiljeni izbirati med dvema ustavnima pravicama: splošno volilno pravico in pravico do neposredne zastopanosti. Z odločitvijo za eno od teh dveh pravic bi se avtomatično odpovedali drugi. Takšna ureditev bi bila v neskladju z Ustavo, ker bi pripadnike narodnih skupnosti prikrajšala za eno ali drugo pravico - glede na njihovo lastno izbiro.

37. Pravica pripadnikov obeh avtohtonih narodnih skupnosti, da glasujejo na volitvah poslanca narodne skupnosti in na volitvah preostalih poslancev, izhaja iz Ustave same, zato je zakonodajalec ravnal skladno z Ustavo, ko jo je vgradil v volilni sistem. Visoka stopnja zaščite avtohtonih narodnih skupnosti, ki jo zagotavlja Ustava, sicer res predstavlja dvakratno odstopanje od načela enakosti volilne pravice, vendar je to odstopanje predvideno in zahtevano v Ustavi sami kot oblika t.i. pozitivne diskriminacije.

38. Ustava določa v tretjem odstavku 64. člena, da sta narodni skupnosti neposredno zastopani tudi v predstavniških organih lokalne samouprave. Glede pravice pripadnikov narodnih skupnosti, da na volitvah članov občinskega sveta oddajo dva glasova, prav tako kot za analogno ureditev po ZVDZ velja, da ni v neskladju z Ustavo. Razlogi za to ugotovitev so enaki, kot so bili navedeni za ureditev po ZVDZ - samo ta zakonski mehanizem omogoča uresničitev ustavne zapovedi, da sta narodni skupnosti neposredno zastopani v predstavniških organih lokalnih skupnosti.

B. - V.

39. Posebna volilna pravica pripadnikov narodnih skupnosti se evidentira s posebnim volilnim imenikom, ki ga sestavi samoupravna narodna skupnost, potrdi pa pristojni organ (četrti odstavek 2. člena ZEVP). Volilni imenik državljanov pripadnikov narodnih skupnosti na območju, kjer ti skupnosti živita, sestavi komisija ustrezne samoupravne narodne skupnosti. Za vsako volišče se sestavi poseben volilni imenik (19. člen). Nato volilne imenike potrdi pristojni organ (upravna enota).

Izpodbijani 22. člen določa, da se državljani, pripadniki italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti, ki nimajo stalnega prebivališča na območjih, kjer živita ti skupnosti, vpišejo v ta posebni volilni imenik na njihovo pisno zahtevo ustrezni samoupravni narodni skupnosti.

40. Posebne ustavne pravice (tudi posebna volilna pravica) so zagotovljene samo pripadnikom avtohtonih italijanske in madžarske narodne skupnosti. Pojem avtohtonosti v Ustavi ni natančneje opredeljen, prav tako pa ni opredeljen v zakonu.

Natančnejših meril za ugotavljanje, kateri volivci imajo posebno volilno pravico, ne najdemo ne v ZEVP ne v kakšnem drugem zakonu. V praksi so na volitvah poslancev Državnega zbora leta 1992 in 1996 komisije samoupravnih narodnih skupnosti opravljale vpis v posebne volilne imenike brez zakonskih meril.

41. Ustava določa v drugem odstavku 121. člena, da lahko samoupravne skupnosti z zakonom dobijo javno pooblastilo za vodenje nekaterih funkcij državne uprave. V drugem odstavku 64. člena Ustave je posebej predvideno, da lahko samoupravne narodne skupnosti pridobijo javno pooblastilo za opravljanje določenih nalog iz državne pristojnosti.

42. Načelo pravne države (2. člen Ustave), načelo delitve oblasti (drugi odstavek 3. člena Ustave) in načelo zakonitosti delovanja uprave (drugi odstavek 120. člena Ustave) postavljajo zahtevo, da morajo biti nosilci javnih pooblastil pri izvrševanju teh pooblastil glede načela zakonitosti izenačeni z organi državne uprave. Pri izvrševanju javnih pooblastil v posamičnih primerih morajo imeti podlago v zakonu. To velja tudi za samoupravne narodne skupnosti, kadar izvršujejo naloge po javnem pooblastilu - še posebej, če pri tem odločajo o pravicah posameznikov.

43. Glede na to, da se z vpisom v posebni volilni imenik pripadnikov avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti evidentira posebna volilna pravica in da se ta volilna pravica pri glasovanju na volišču izkazuje prav z vpisom v ta volilni imenik, bi morala biti opredeljena merila, po katerih komisije samoupravnih narodnih skupnosti

sestavljajo te volilne imenike oziroma odločajo o vpisu posameznih volivcev v te volilne imenike. Pripadnost avtohtoni italijanski oziroma madžarski narodni skupnosti je status, na katerega Ustava (in z njo v skladu zakon) veže določene pravice (zlasti posebno volilno pravico). Zato bi morala biti merila, po katerih se ugotavlja, ali državljan pripada avtohtoni italijanski oziroma madžarski narodni skupnosti, zakonsko opredeljena. Z opredelitvijo teh meril zakon ne bi posegel v ustavno pravico iz 61. člena, po kateri ima vsakdo pravico, da svobodno izraža pripadnost k svojemu narodu ali narodni skupnosti. Vsakdo ima pravico, da svobodno izraža pripadnost kateremukoli narodu ali narodni skupnosti. Pri odločanju, komu pripadajo posebne pravice, ki grede po Ustavi le pripadnikom avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti, pa ni odločilna le volja posameznika, temveč morajo biti za to odločanje postavljena zakonska merila.

44. Italijanski in madžarski narodni skupnosti je z Ustavo priznana avtohtonost. Vse posebne pravice, s katerimi Ustava varuje narodni skupnosti, se nanašajo le na pripadnike avtohtonih italijanske in madžarske narodnih skupnosti - torej ne na vse osebe, ki se opredelijo kot Italijani ali Madžari.

Glede na to za uresničevanje posebnih pravic (zlasti posebne volilne pravice) ne zadošča, da se oseba opredeli za Italijana ali Madžara. Ustavno nedopustna bi bila ureditev, po kateri bi morala komisija samoupravne narodne skupnosti v posebni volilni imenik vpisati vsakega polnoletnega in poslovno sposobnega državljana, ki bi izjavil, da se šteje za pripadnika avtohtone italijanske ali madžarske narodne skupnosti. Dejanska pripadnost avtohtoni italijanski oziroma madžarski narodni skupnosti namreč ni le stvar posameznikove volje, ampak tudi stvar te narodne skupnosti, ki v skladu z zakonskimi merili takega posameznika tudi sama šteje za svojega pripadnika in ga vpiše v posebni volilni imenik. Ureditev, po kateri bi bil vpis v posebni volilni imenik zagotovljen vsakomur, ki bi se opredelil za pripadnika avtohtone italijanske ali madžarske narodne skupnosti, ne bi razširila varstva narodnih skupnosti, temveč bi omogočila neomejene zlorabe bodisi v izključno volilne namene bodisi z namenom popačenja prave volje te narodne skupnosti pri njenem siceršnjem delovanju, pri volitvah njenih lastnih organov in podobno. S takšno ureditvijo bi bile izničene posebne pravice pripadnikov avtohtonih italijanske in madžarske narodne skupnosti.

45. Zakonodajalec bi moral določiti merila, po katerih se ugotavlja pripadnost avtohtoni italijanski in madžarski narodni skupnosti. Pomanjkanje teh meril omogoča popolnoma arbitrarno odločanje, kar nasprotuje načelu pravne države, načelu delitve oblasti in načelu zakonitosti delovanja uprave. To pravno praznino je Ustavno sodišče ugotovilo v zvezi z ureditvijo vpisa v posebni volilni imenik po ZEVF. Zakonodajalcu je naložilo, da to protiustavno pravno praznino zapolni do razpisa naslednjih volitev v Državni zbor. Ustavno sodišče se je odločilo za relativno dolg rok zaradi strokovne in politične zahtevnosti ter občutljivosti materije; zakonodajalec mora namreč posebej paziti, da bo pravno praznino zapolnil tako, da ne bo ogrozil ustavnih pravic narodnih skupnosti ter drugih ustavnih pravic oziroma svoboščin.

46. Pri presoji, ali je v skladu z Ustavo, da lahko posebno volilno pravico uresničujejo tudi osebe, ki stalno prebivajo izven območij, kjer živita avtohtoni italijanska in madžarska narodna skupnost, je moralo Ustavno sodišče že razlagati pojem avtohtonosti. Ocenilo je, da ni ustavno nedopustno, da se za pripadnika avtohtone italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti šteje tudi oseba, ki živi izven

narodnostno mešanih območij. Pri tem je upoštevalo predvsem določbo četrtega odstavka 64. člena Ustave, po kateri zakon ureja tiste pravice, ki jih pripadniki narodnih skupnosti uresničujejo zunaj območij, kjer živita narodni skupnosti. Ni pa s tem odločilo o vprašanju, ali bi bilo protiustavno, če bi zakonodajalec ob zapolnjevanju ugotovljene protiustavne pravne praznine - torej ob opredeljevanju meril pripadnosti avtohtoni italijanski oziroma madžarski narodni skupnosti - kot eno izmed meril postavil tudi stalno prebivališče na območju, kjer živita avtohtoni narodni skupnosti.

B. - VI.

47. Pobudniki izpodbijajo določbo 134. člena Statuta, ki podeljuje krajevnim skupnostim status pravne osebe. Ustavno sodišče je z odločbo št. U-I-274/95 (OdlUS, V, 119) ugotovilo, da ni bilo v neskladju z Ustavo, da je tedaj veljavni 19. člen ZLS z obvezno razlago omogočal, da so občine svojim ožjim delom podelile pravno subjektiviteto. Ugotovilo pa je protiustavno pravno praznino v ZLS in naložilo zakonodajalcu, da uredi temeljne statusnopravne značilnosti ožjih delov občine, ki imajo pravno subjektiviteto. Državni zbor je 30. oktobra 1997 sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah ZLS (Uradni list RS, št. 70/97). Novelirani ZLS v prvem odstavku 19. člena določa, da ima ožji del občine lahko status pravne osebe. Statutarna določba, ki daje krajevni skupnosti status pravne osebe, torej ni v neskladju z Ustavo in zakonom.

48. Izpodbijana določba drugega odstavka 140. člena Statuta določa neposredno zastopanost narodnih skupnosti v svetih krajevnih skupnosti. Pobudniki menijo, da za krajevno skupnost ne pridejo v poštev posebna določila o pravicah narodne skupnosti, ker ni samoupravna lokalna skupnost. Krajevna skupnost res ni samoupravna lokalna skupnost, vendar v njej lahko poteka del odločanja o javnih zadevah, če je občina s statutom prenesla določene naloge v izvajanje krajevni skupnosti. Gre za zadeve, ki se nanašajo na najosnovnejše javne potrebe, vezane na ožje krajevno območje - na krajevne ceste, prostore za kulturno dejavnost, javne službe na ožjem območju, krajevne prireditve, skrb za podobo kraja ipd. Ustava zapoveduje neposredno zastopanost avtohtonih italijanske in madžarske narodne skupnosti v Državnem zboru in predstavniških organih lokalnih skupnosti (občin), ne prepoveduje pa neposredne zastopanosti v predstavniških telesih ožjih delov občine. Glede na to, da Ustava zapoveduje t.i. pozitivno diskriminacijo v obliki posebne volilne pravice pri volitvah v Državni zbor in v občinske svete, statutarna ureditev, ki takšno posebno pravico pripadnikom avtohtone italijanske narodne skupnosti zagotavlja tudi pri volitvah v svete krajevnih skupnosti, ni v neskladju z Ustavo in zakonom, čeprav gre za odstop od načela enakosti volilne pravice.

49. Četrty odstavek 53. člena Statuta določa, da mora biti podžupan pripadnik italijanske narodnosti, če ni pripadnik italijanske narodnosti župan. S tem, menijo pobudniki, je diskriminatorno omejena pasivna volilna pravica. Podžupan ni izvoljen na neposrednih volitvah, temveč ga imenuje občinski svet. Izpodbijana določba torej ne more predstavljati posega v enakost volilne pravice. Lahko pa bi predstavljala poseg v enakost pred zakonom (drugi odstavek 14. člena) - diskriminacijo oseb, ki niso italijanske narodnosti, pa bi želele kandidirati za podžupana. Načelo enakosti pred zakonom prepoveduje zakonodajalcu ali predstavniškemu organu lokalnih skupnosti, da bi brez stvarne utemeljitve predvidel različne pravne posledice za v bistvenih elementih enaka dejanska stanja. Omejitev možnosti izvolitve v funkcijo podžupana, ki

postavlja v slabši položaj osebe, ki niso italijanske narodnosti, je stvarno utemeljena in zato ni ustavno nedopustna. Utemeljena je z že opisanimi nameni t.i. pozitivne diskriminacije oziroma posebne zaščite narodne skupnosti. Tudi ta določba Statuta, ki daje posebno prednost pripadnikom avtohtone italijanske narodne skupnosti, je bila sprejeta najmanj z dvotretjinsko večino v občinskem svetu. To pomeni, da je to pravico pripadnikom te narodne skupnosti priznal večinski narod preko svojih predstavnikov v občinskem svetu; tudi iz tega razloga je ni mogoče šteti za nedopustno diskriminacijo.

C.

50. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi 21., 25. in 48. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 15/94) v sestavi: predsednik dr. Lovro Šturm in sodniki dr. Miroslava Geč - Korošec, dr. Peter Jambrek, dr. Tone Jerovšek, mag. Matevž Krivic, mag. Janez Snoj, Franc Testen in dr. Lojze Ude. Prvo, drugo, tretjo in peto točko izreka je sprejelo soglasno. Četrto in šesto točko izreka je sprejelo s sedmimi glasovi proti enemu. Proti je glasoval sodnik Ude. Sodnik Ude je dal odklonilno ločeno mnenje, sodnika Jerovšek in Krivic pa pritrdilno ločeno mnenje.

P r e d s e d n i k :
dr. Lovro Šturm

Opomba:

1) Podrobnejši pregled pravnih ureditev:

- V danskem parlamentu (Folketing) sta zagotovljeni po dve mesti dvema manjšinama (Faroern in Grenlandija).

- Nemčija: na zvezni ravni in v nekaterih zveznih deželah (Schleswieg - Holstein, Saška) za stranke narodnostnih manjšin ne velja volilni prag. Pripadniki manjšin lahko z glasovanjem za nacionalno stranko dosežejo zastopanost manjšine v parlamentu.

Pri glasovanju so postavljeni pred dejansko opcijo - glasovati za manjšinsko stranko ali za eno izmed strank iz tradicionalnega političnega spektra.

- Finska: Prebivalcem Aalandskih otokov je zagotovljen sedež v parlamentu tako, da območje otokov predstavlja samostojno volilno enoto, v kateri se izvoli en poslanec. Ta poslanec ima enake pravice in dolžnosti kot vsi drugi poslanci. Običajno se vključi v poslansko skupino švedske ljudske stranke, čeprav ni član te stranke.

- Hrvaška: Ustavni zakon o človekovih pravicah in pravicah etničnih in narodnostnih skupnosti ali manjšin v Republiki Hrvaški (Narodne novine, št. 34/92 - preč.bes.) določa, da imajo pripadniki manjšin, ki tvorijo več kot 8% celotnega prebivalstva - gre za srbsko manjšino -, pravico izvoliti pet zastopnikov v predstavniški dom Sabora, pripadniki drugih manjšin pa skupaj pet zastopnikov. V tretjem odstavku 18. člena je določeno, da so poslanci teh manjšin (z manj kot 8% udeležbo v celotnem prebivalstvu) zastopniki vseh etničnih in narodnostnih skupnosti ali manjšin, ki so jih izvolile, in morajo varovati njihove interese .

Volilni zakon iz leta 1992 (Zakon o izborima zastupnika u Sabor RH, narodne novine, 22/92) vsebuje identične določbe glede izvolitve predstavnikov manjšin. Štirje izmed petih predstavnikov manjšin pod 8% se volijo v štirih posebnih volilnih enotah po večinskem sistemu. Volijo jih pripadniki manjšin. V volilni evidenci je vpisana tudi narodnost volivca (Zakon o popisima birača, Narodne novine, št. 19/92). Tudi pri kandidatih se v postopku kandidiranja navede narodnost (15. člen volilnega zakona).

V prvotnem besedilu je zakon določal, da se število članov parlamenta poveča, če se na volitvah ne doseže zajamčena zastopanost manjšin; izvoljeni so tisti kandidati na državnih listah (60 poslancev se je po tem zakonu volilo na proporcionalnih volitvah na podlagi državnih list) ustrezne narodnosti, ki niso bili izvoljeni, in sicer glede na delež glasov posamezne državne liste. Če na ta način ni bilo mogoče priti do zahtevanega števila poslancev ustrezne narodnosti, so se izvedle dopolnilne volitve. Volilni prag (3%) je veljal po zakonu za vse državne liste, vendar je Ustavno sodišče (U-VII-233/92, Narodne novine, št. 50/92) odločilo, da se za nacionalne manjšinske stranke ta prag ne uporablja.

Novela volilnega zakona (Narodne novine, št. 68/93) je prinesla spremembe v volilnem sistemu. 80 poslancev se voli po proporcionalnem sistemu, 32 pa po večinskem. Od teh 32 se jih 28 izvoli v navadnih volilnih enotah po načelu, da se na približno enako število prebivalcev voli po en poslanec. 12 poslancev voli diaspora (hrvaški državljani po svetu) s posebnih list. Tri poslance volijo državljani srbske narodnosti po večinskem sistemu na ravni države kot ene same volilne enote. Štiri poslance (tako kot prej) volijo pripadniki manjšin v štirih posebnih volilnih enotah (v prvi volijo poslanca Italijani, v drugi Madžari, v tretji Čehi in Slovaki, v četrti pa Rusi, Ukrajinci, Nemci in Avstrijci).

Pripadniki manjšin imajo pri oddaji glasu na volitvah v malih volilnih enotah, kjer se mandati delijo po večinskem sistemu, na voljo opcijo. V obveznih navodilih Državne volilne komisije (Obavezne upute broj XII, Narodne novine, št. 82/95) je zapisano, da je pravica manjšin, da volijo svoje predstavnike, le pravica, ne pa tudi dolžnost. Določeno je, da pripadniki manjšin ne morejo dvakrat glasovati za kandidata v volilnih enotah, v katerih se voli(jo) en oziroma trije poslanci.

Pripadnik manjšine, ki želi voliti splošnega poslanca, mora na volišču dobiti potrdilo, da ni glasoval na posebnih volitvah predstavnika manjšine. Na podlagi tega potrdila lahko odda glas za kandidata v navadni uninominalni volilni enoti.

Mandat manjšinskih poslancev ni omejen (glej Poslovnik Sabora RH, Narodne novine, št. 59/92 in 89/92). Instituta manjšinskega soglasja (veta) hrvaško pravo ne pozna.

- Romunija: drugi odstavek 59. člena romunske ustave določa, da imajo manjšinske organizacije zajamčeno mesto v predstavniškem telesu tudi v primeru, da ne zberejo zadostnega števila glasov.

Manjšino lahko zastopa le ena organizacija. Volilni zakon pa določa v 4. členu, da vsem manjšinskim organizacijam ene manjšine skupaj pripada pravica do enega predstavnika, če so na državni ravni zbrale vsaj 5 % glasov, ki so bili v povprečju potrebni za izvolitev enega poslanca. Število članov predstavniškega telesa se zaradi neposredne zastopanosti manjšin ustrezno poveča.

- Madžarska: zastopanost manjšin v parlamentu je zagotovljena z znižanjem potrebnega števila glasov za izvolitev poslanca - zastopnika manjšine (49. in 50. člen volilnega zakona). - Italija: na južnem Tirolskem (dežela Trentino - Alto Adige) ima ladinska jezikovna skupina zagotovljenega predstavnika v regionalnem svetu. Če z list v volilnih enotah (regija je razdeljena na dve volilni enoti - Bolzano in južna Tirolska, voli pa se po proporcionalnem sistemu s preferenčnim glasom) po splošnih pravilih ne bi bil izvoljen noben pripadnik ladinske jezikovne skupine, je izvoljen tisti, ki je dobil največje število preferenčnih glasov. Tako izvoljeni predstavnik manjšine izpodrine zadnjega izmed kandidatov s svoje liste, ki bi bil izvoljen po splošnih pravilih (glede na število preferenčnih glasov).